

Plazi (Reptilia) lokality Na Skřivánku v k.ú. Jiřín v okrese Jihlava

Petra Hulvová

2024

Plazi (Reptilia) lokality Na Skřivánku v k.ú. Jiřín v okrese Jihlava

Mgr. Petra Hulvová

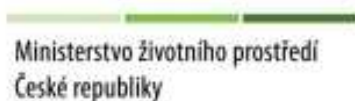
2024

Obsah

1) Úvod	3
2) Metodika	3
3) Charakteristika a poloha lokality	3
4) Výsledky	7
5) Literatura	10
6) Fotodokumentace	11

Řešitel: Mgr. Petra Hulvová, Úhořilka 1, 582 53 Štoky, tel.: 777 974 848, IČO: 03960862

Průzkum byl realizován v rámci projektu Pobočky České společnosti ornitologické na Vysočině (projekt č. 132427), který byl v roce 2024 finančně podpořen programem Ochrana biodiverzity, což je národní program Českého svazu ochránců přírody financovaný Ministerstvem životního prostředí ČR a spolufinancován Nadačním fondem Veolia. Děkujeme.

O lokalitu Na Skřivánku pečuje Pozemkový spolek Gallinago při Pobočce České společnosti ornitologické na Vysočině. Lokalita byla vykoupena Českým svazem ochránců přírody v rámci sbírky Místo pro přírodu.

1) Úvod

Lokalita Na Skřivánku leží v centrální části Kraje Vysočina západně od města Jihlavy. Průzkum plazů probíhal za účelem zjištění jejich výskytu na lokalitě a získání podkladů pro péči o zdejší biotopy a případné obnovní zásahy.

2) Metodika

Průzkum plazů lokality byl proveden v roce 2024. Na lokalitě byly během květnové návštěvy rozmístěny černé plachty (5 ks) o rozměrech 2 x 1,2 m. Jejich umístění je znázorněno na následujícím obrázku. Jedná se o standardní metodu monitoringu plazů: plachta se vyhřeje a ještěrky i hadi mají tendenci zalézt na teplé suché místo pod plachtou.

Lokalita byla 4x navštívena, při každé kontrole probíhalo aktivní dohledávání plazů – návštěva prosluněných míst, míst v blízkosti vody, luční i lesní prostředí. Kde to bylo možné, byla odkrývána místa předpokládaného výskytu (pod plachtami, pod větvemi a spadlou kůrou, pod stařinou, pod kameny atd.).

Obr. 1: Modře je označeno umístění černých plachet na monitoring plazů.

Obr. 2: Plachta sloužící k monitoringu plazů.

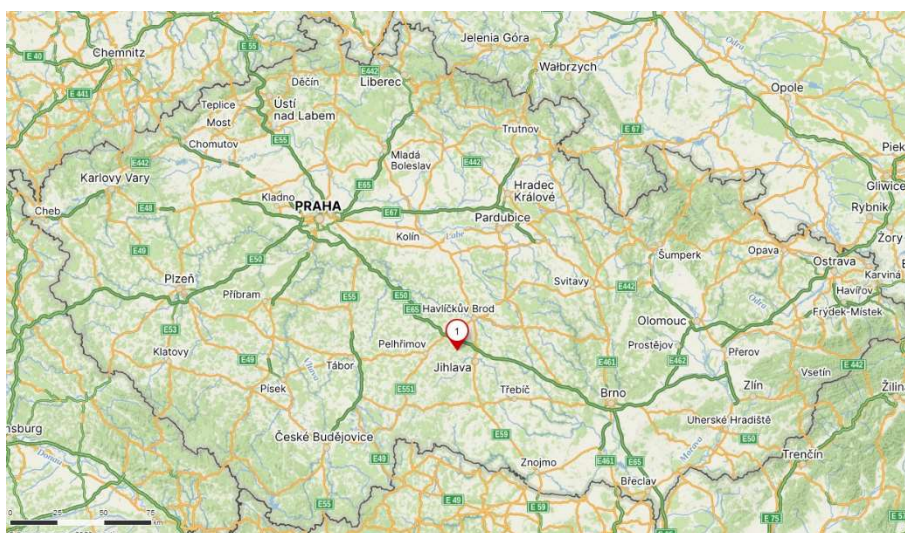

3) Charakteristika a poloha lokality

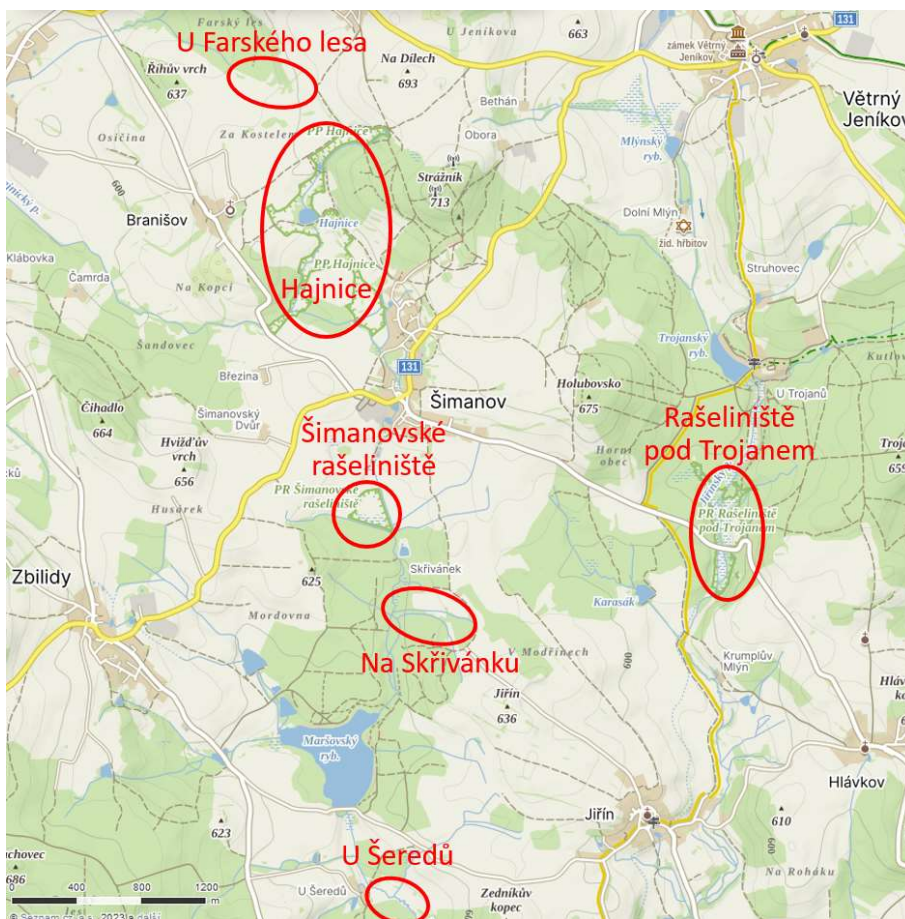
Název:	Na Skřivánku
Kraj:	Kraj Vysočina
Okres:	Jihlava
Obec:	Vyskytná nad Jihlavou
Katastrální území:	Jiřín
Lokalizace:	cca 1,5 km SZ od Jiřína
Výměra:	11 ha
Nadmořská výška:	596 – 613 m n. m.
Mapovací kvadrát:	6558d

Kategorie ochrany: Pouze části jako významné krajinné prvky (VKP) ze zákona (vodní tok, niva, les), v rámci územního systému ekologické stability (ÚSES) lokalitou prochází v jihovýchodní části regionální biokoridor (RBK), na jihozápadě zasahuje svým okrajem lokální biocentrum (LBC) a západním okrajem prochází lokální biokoridor (LBK), v územním plánu jsou některé části vymezeny jako plochy přírodní nebo smíšené přírodní.

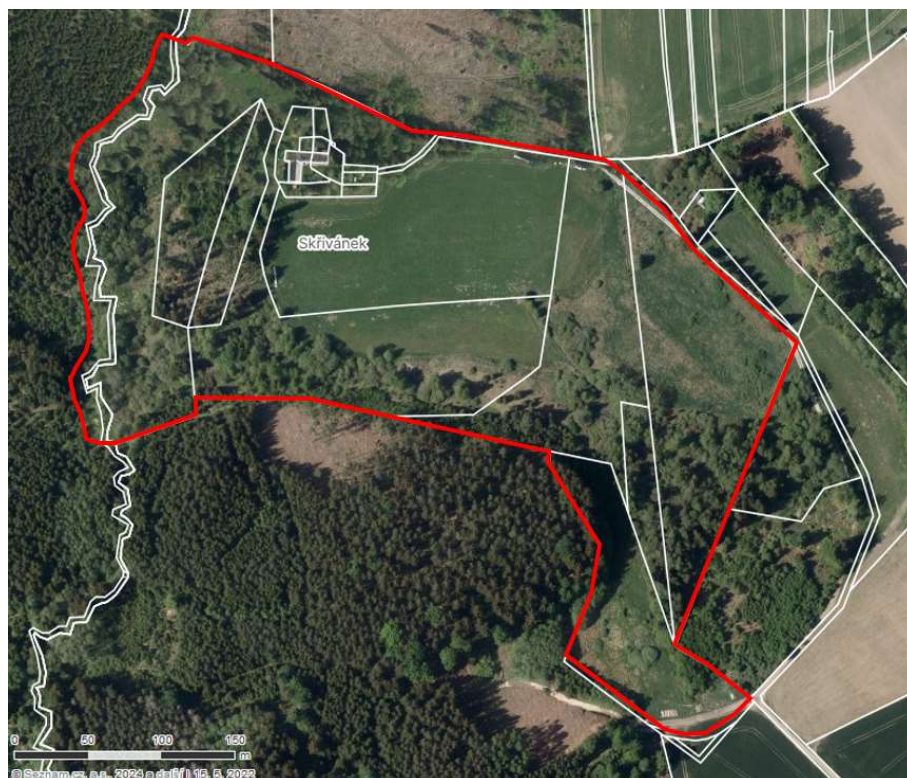
Obr. 3: Orientační poloha lokality v rámci ČR (www.mapy.cz).

Obr. 4: Poloha lokality a znázornění dalších významných rašelišti v okolí (www.mapy.cz).

Obr. 5: Vymezení lokality na leteckém snímku (www.mapy.cz).

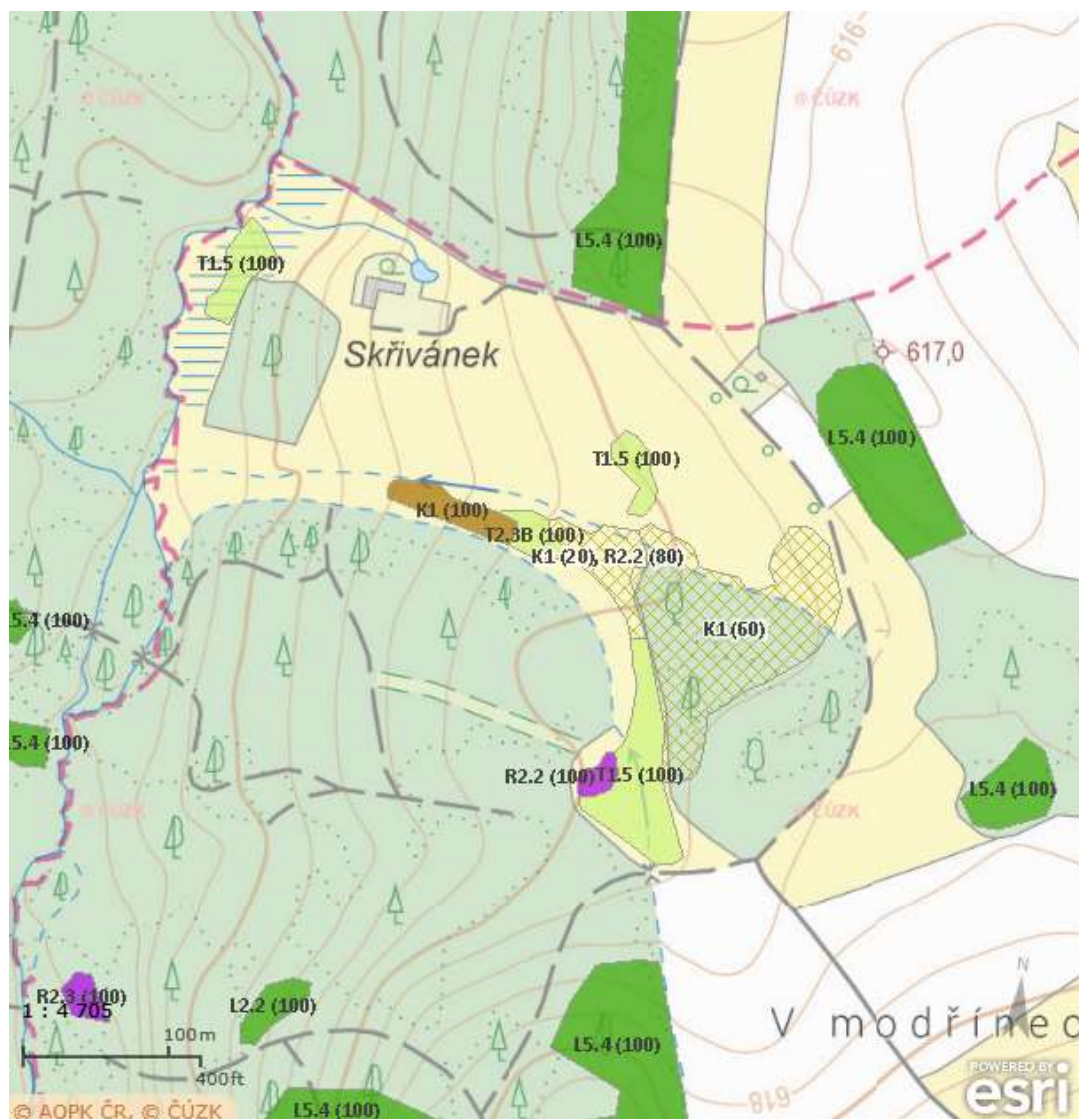

- Klima:** Klimatická oblast mírně teplá, podoblast MT3 (QUITT 1971)
- Geomorfologie:** Soustava: II – Česko-moravská soustava
 Podsoustava: IIC – Českomoravská vrchovina
 Celek: IIC-1 – Křemešnická vrchovina
 Podcelek: IIC-1D – Humpolecká vrchovina
 Okrsek: IIC-1D-5 – Vyskytenská pahorkatina
 (DEMEK et MACKOVIČIN 2006)
- Geologie:** nivní sediment, kamenitý až hlinito-kamenitý sediment, migmatit, granit
 (ČGS 2015)
- Pedologie:** glej fluvický, glej histický, pseudoglej, kambizem oglejená dystrická
 (ČGS 2012)
- Biogeografie:** Biogeografická oblast: Kontinentální
 Biogeografická podprovincie: 1 – Hercynská
 Bioregion: 1.46 – Pelhřimovský
 Biochory: 5Do – Podmáčené sníženiny na kyselých horninách 5. v.s.
 5PS – Pahorkatiny na kyselých metamorfitech 5. v.s.
 (CULEK et al. 2005, 2013)
- Fytogeografie:** Fytogeografická oblast: M – Mesofytikum
 Fytogeografický obvod: M1 – České mesofytikum
 Fytogeografický okres: 67 – Českomoravská vrchovina (BÚ ČSAV 1987)
- Potenciální přirozená vegetace:** Biková bučina (*Luzulo-Fagetum*) (NEUHÄUSLOVÁ et al. 1997)
- Přírodní lesní oblast:** 16 – Českomoravská vrchovina (Vyhláška MZe č. 83/1996 Sb.)

Ekosystémová a biotopová charakteristika: Z vegetačního pohledu se jedná o značně degradovaný komplex luční až mokřadní vegetace v různě pokročilém stádiu sukcese. Přírodní společenstva na lokalitě reprezentují vlhké až střídavě vlhké louky a lada, které jsou až na plošně nevelké okraje koseného kulturního porostu dlouhodobě bez péče. V minulosti se pravděpodobně jednalo o mozaiku podhorských a horských smilkových trávníků svazu *Violion caninae*, vlhké pcháčové louky sv. *Calthion palustris* a mírně kyselá rašeliniště a rašelinné louky sv. *Caricion canescenti-nigrae*. Aktuálně se na lokalitě nacházejí jen v různé míře degradované porosty sv. *Violion caninae* a sv. *Calthion palustris* z větší části zarostlé mokřadními vrbinami sv. *Salicion cinereae* a náletem dřevin. Také zdejší lesní porosty mají víceméně kulturní charakter, jsou z části odtěžené a tvoří je porosty různých druhů dřevin (EKRTOVÁ 2024). V rámci Mapování biotopů ČR (HÁRTEL et al. 2009) a jeho aktualizací zde byly vymapovány některé ohrožené přírodní biotopy (viz obr. 6), přičemž aktuální hodnocení v roce 2024 již nepotvrdilo přítomnost biotopu Nevápnitá mechová slatiniště (R2.2), neboť tyto plochy již značně podlehly degradaci (viz obr. 7, EKRTOVÁ 2024).

Obr. 6: Přírodní biotopy na lokalitě a v jejím okolí vymapované v letech 2007–2023 (webgis.nature.cz). V závorce je uvedena kategorie ohrožení podle Červeného seznamu biotopů ČR (CHYTRÝ 2020).

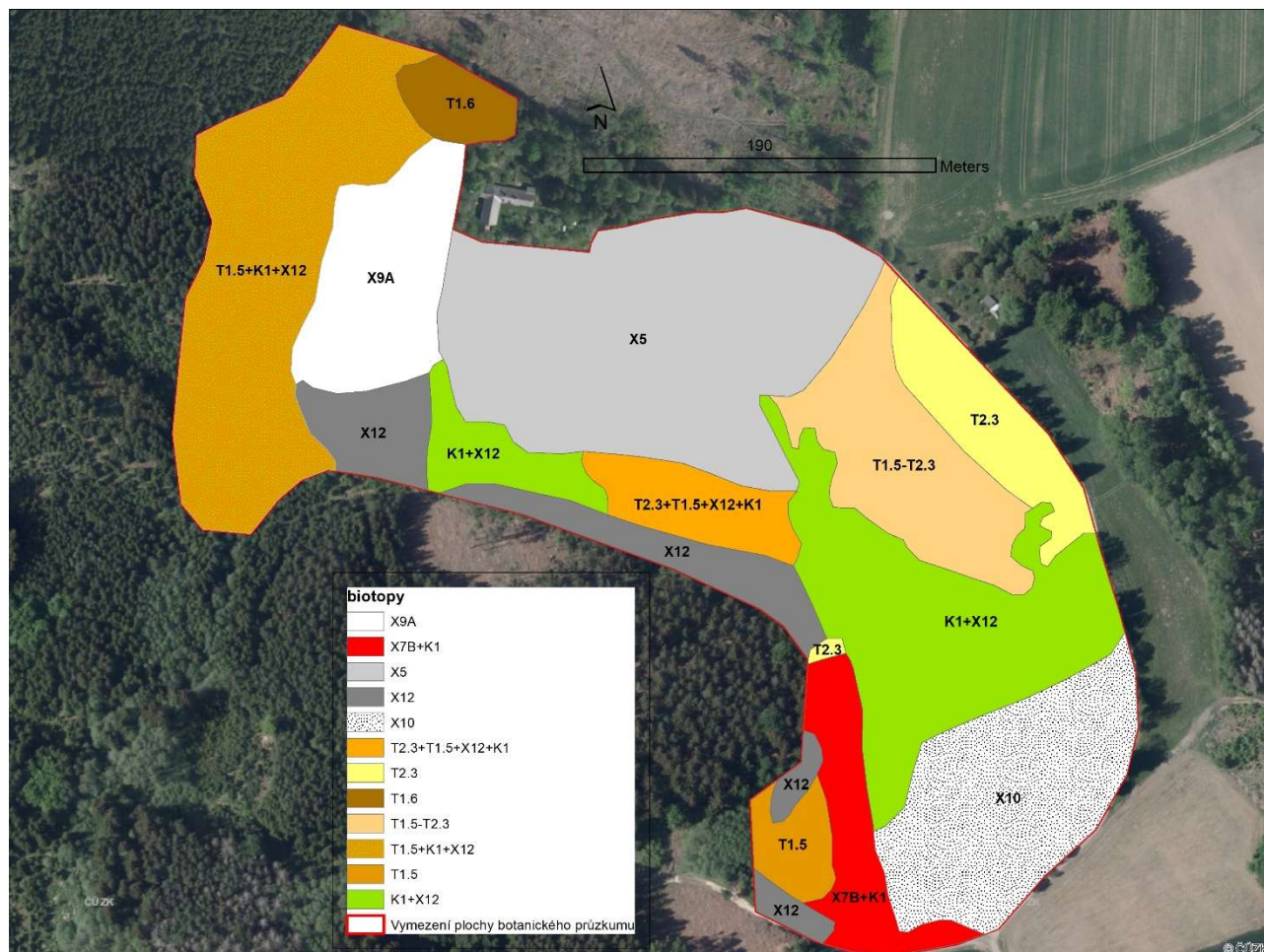
- R2.2 – Nevápnitá mechová slatiniště [VU]
- R2.3 – Přečtová rašeliniště [EN] (okolí lokality)
- K1 – Mokřadní vrby [VU]
- T1.5 – Vlhké pcháčové louky [NT]
- T2.3B – Podhorské a horské smilkové trávníky bez výskytu jalovce obecného (*Juniperus communis*) [NT]
- L2.2 – Údolní jasanovo-olšové luhy [NT] (okolí lokality)
- L5.4 – Acidofilní bučiny [LC] (okolí lokality)

Obř. 7: Biotopy na lokalitě vymapované v roce 2024 (EKRTOVÁ 2024).

V závorce je uvedena kategorie ohrožení podle Červeného seznamu biotopů ČR (CHYTRÝ 2020).

- K1 – Mokřadní vrbiny [VU]
- T1.5 – Vlhké pcháčové louky [NT]
- T1.6 – Vlhká tužebníková lada [NT]
- T2.3 – Podhorské a horské smilkové trávniky [NT]
- X5 – Intenzivně obhospodařované louky
- X7B – Ruderální bylinná vegetace mimo sídla, ostatní porosty
- X9A – Lesní kultury s nepůvodními jehličnatými dřevinami
- X10 – Lesní paseky a holiny
- X12 – Nálety pionýrských dřevin

Obr. 8: Vývoj lokality je patrný při porovnání s historickým leteckým snímkem (1953 a 2022, kontaminace.cenia.cz). Zřejmá je radikální změna biotopů. Pravidelně obhospodařované bezlesí s jasně ohraničenými lesními porosty, které zdejší louky obklopovaly, je dnes na podmáčených plochách zarostlé náletovými dřevinami. Bez dřevin zůstaly převážně travní porosty, které byly dříve z velké části pravděpodobně i zorněné.

4) Výsledky

Seznam zjištěných druhů

Druhy plazů zaznamenané na lokalitě v roce 2024 kombinací všech metod a charakter jejich výskytu je uveden v následující tabulce.

Tab. 1: Přehled zjištěných druhů plazů lokality Na Skřivánku v roce 2024.

ZCHD = Kategorie zvláště chráněných druhů (zákon č. 114/1992 Sb., vyhláška č. 395/1992 Sb., v platném znění): **§§§** – kritický ohrožený, **§§** – silně ohrožený, **§** – ohrožený.

ČS = Kategorie ohrožení podle červeného seznamu obratlovců ČR (CHOBOT et NĚMEC 2017): **CR** – kriticky ohrožený, **EN** – ohrožený, **VU** – zranitelný, **NT** – téměř ohrožený.

Taxon	ZCHD	ČS	Charakter výskytu
Užovka obojková <i>Natrix natrix</i>	§	NT	Pravidelný výskyt dospělce v blízkosti rybníčka.
Ještěrka živorodá <i>Zootoca vivipara</i>	§§	NT	Desítky mláďat se pohybují u kraje lesa.

Vzhledem k charakteru prostředí lze na lokalitě předpokládat také výskyt slepýše křehkého *Anguis fragilis* **§§,NT** a ještěrky obecné *Lacerta agilis* **§§,VU**, např. ve vazbě na zahradu místního stavení. Tyto druhy ovšem během průzkumu nebyly nalezeny. Zvýšená pozornost by mohla být nadále

věnována i potvrzení výskytu zmije obecné *Vipera berus* §§§, VU, která se vzácně v okolí vyskytuje, ale během průzkumu též nebyla potvrzena.

Tab. 2: Jednotlivé záznamy ze všech monitorovacích akcí. Data byla zároveň zadána do Nálezové databáze ochrany přírody spravované Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR.

Taxon		Autor	Datum	X	Y	Poznámka
<i>Natrix natrix</i>	užovka obojková	Hulvová Petra	20240526	-678525.14	-1123338.78	dospělec
<i>Zootoca vivipara</i>	ještěrka živorodá	Hulvová Petra	20240529	-678595.28	-1123352.29	
<i>Zootoca vivipara</i>	ještěrka živorodá	Hulvová Petra	20240903	-678579.63	-1123452.02	
<i>Zootoca vivipara</i>	ještěrka živorodá	Hulvová Petra	20240903	-678576.29	-1123406.18	

Návrh managementu a doporučení následného monitoringu plazů

Pro některé druhy plazů bude přínosné, aby na lokalitě vznikly nové mělké tůně a byly podpořeny otevřené mokřady. Současné zarostlé mokřady hustými dřevinami doporučujeme alespoň z části proslunit. I rybníček by mohl být z větší části osluněný. Pro plazy je vhodné vytvářet zimoviště a líhniště, např. dle obrázku níže. Toto opatření slouží jako zimoviště i pro obojživelníky. Pro všechny sledované druhy je vhodné na lokalitě podpořit hmyz vhodným managementem kosení a podporou kvetoucích bylin.

Je důležité nově zjištěné druhy a vhodné i opakované záznamy zadávat do Nálezové databáze ochrany přírody průběžně během každé návštěvy, přičemž podrobný monitoring je žádoucí realizovat po pěti letech, případně v souvislosti se zavedením nových managementových opatření.

Obr. 8: Ukázka zimoviště a líhniště pro plazy.

5) Literatura

- BÚ ČSAV, 1987: Regionálně fytogeografické členění ČSR. Mapa 1 : 600 000. – *Academia, Praha*.
- CULEK M. [ed], 2005: Biogeografické členění České republiky, II. díl. – *AOPK ČR, Praha: 1–590*.
- CULEK M., GRULICH V., LAŠTŮVKA Z. et DIVÍŠEK J., 2013: Biogeografické regiony České republiky. – *Masarykova univerzita, Brno: 1–447*.
- ČGS, 2012: Půdní mapa České republiky 1 : 50 000. – *Česká geologická služba, Praha*.
- ČGS, 2015: Geologická mapa České republiky 1 : 50 000. – *Česká geologická služba, Praha*.
- DEMEK J. et MACKOVIČIN P. [ed], 2006: Zeměpisný lexikon ČR. – 2. vyd., *AOPK ČR, Brno: 1–580*.
- EKRTOVÁ E., 2024: Cévnaté rostliny a vegetace lokality Na Skřivánku v k.ú. Jiřín v okrese Jihlava. – Ms., depon. in: *Pobočka České společnosti ornitologické na Vysočině, Jihlava*, online: www.prirodavysociny.cz/pdf/NaSkrivanku-CevnateRostliny2024.pdf.
- HÄRTEL H., LONČÁKOVÁ J. et HOŠEK M. [ed], 2009: Mapování biotopů v České republice: Východiska, výsledky, perspektivy. – 1. vyd., *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha: 1–196*.
- CHOBOT K. et NĚMEC M. [ed], 2017: Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Obratlovci. – *Příroda, Praha, 34: 1–182*.
- CHYTRÝ M., 2020: Červený seznam biotopů České republiky. – *Příroda, Praha, 41: 1–172*.
- NEUHÄUSLOVÁ Z., MORAVEC J., CHYTRÝ M., SÁDLO J., RYBNÍČEK K., KOLBEK J. et JIRÁSEK J., 1997: Mapa potenciální přirozené vegetace České republiky 1 : 500 000. – *Botanický ústav AV ČR, Průhonice*.
- QUITT E., 1971: Klimatické oblasti Československa. – *Geografický ústav ČSAV, Brno: 1–73*.
- Vyhláška MZe č. 83/1996 Sb., o zpracování oblastních plánů rozvoje lesů a o vymezení hospodářských souborů.
- Vyhláška MŽP č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.
- Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

6) Fotodokumentace

Charakter biotopu: louky zarůstající náletovými dřevinami v centrální části lokality, foto P. Hulvová.

Charakter biotopu: niva Maršovského potoka, foto V. Kodet.

Rybníček zarostlý okřehkem, foto P. Hulvová.

Biotop ještěrky živorodé *Zootoca vivipara* §§ NT, foto P. Hulvová.

V rybníčku žije též pijavka koňská *Haemopsis sanguisuga*, foto P. Hulvová.

